

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ሃይማኖትና ሥርዓት
The Ethiopian Orthodox Tewahido Church Faith and Order

www.ethiopianorthodox.org

ምስጢረ ሥጋዌ

የአምላክ ሰው የመሆን ምስጢር ማለት ነው። ብዙዎች እግዚአብሔር አዳምንና ልጆቹን ለማዳን ሰው መሆን ለምን አተጋው? የሚል ጥያቄ ሲያቀርቡ ይሰማሉ። እግዚአብሔር ሥጋን ይዋሐድ ዘንድና ሰይጣንን ድል ነስቶ ስዎችን ነፃ ወጣ ዘንድ ያስፈለገው ምስጢር ፤ አዳምና ሔዋን በገነት በተድላ ደስታ ሲኖሩ ሳለ ጠላት ዲያብሎስ ቀንቶ በእባብሥጋ ተሰውሮ ወደ እነሱ ዘንድ ቀረበ። አዳምና ሔዋን ሰይጣንን መሆኑን ሳያውቁ በእባብ ሥጋ ተሰውሮ የመጣው በምክረ ሰይጣን ተታለው ትዕዛዝ እግዚአብሔርን ጣሱ ፤ ከእግዚአብሔርም ልጅነትም ወጡ፤ እግዚአብሔርም ከኤደን ገነት አስወጣቸው። የገነትንም ዙሪያ በምትገለበጥ በሱራፌል ሰይፍ አስጠበቃት፤ ዘፍጥረት 3፥24።

አዳምና ሔዋን ገነትን የመስለች ቦታ፤ እግዚአብሔር የመስለ ጌታ በማጣታቸውና በመንጸፈ ደይን በመውደቃቸው የተነሣ ሌት ተቀን በእንባ ወደ እግዚአብሔር ይምራቸው ዘንድ ይጸልዩ ይጮሁ ጀመር። እግዚአብሔር አዳም በበደለ እርሱ ሁለተኛ አዳም ሆኖ ስለአዳም ክሶ ከሰይጣን ባርነት ነጻ እንደሚያወጣው ቃል ገባለት። ይህንንም የተስፋ ስንቅ ይዞ አዳም ወደ መቃብር ወረደ ነፍሱም በሲኦል።

የሰይጣንን ጥበብ ተወዳዳሪ በማይገኝለት ጥበቡ እግዚአብሔር ሊያፈርስ፤ ሰይጣን አዳምና ሔዋንን እባብ መስሎ ራሱን ሰውሮ መጥቶ እንደ አሳታቸው ሁሉ እርሱም የሥጋዊን ምስጢር ከሰይጣን ሰውሮ የወደቀውንና የተጎሳቆለውን የአዳምን ሥጋ ከሰይጣን ባርነት ነጻ ለማውጣት ንጽሕት ከምትሆን ከእመቤታችን ከቅድስት ድንግል ማርያም ፍጽም አምላክ፤ ፍጽም ሰው ሆነ። ዲያብሎስም አምላክ መሆኑን እስኪዘነጋና እስኪጠራጠር ደካማ ሆኖ ቀረበ። ዲያብሎስም ፍጡር መስሎት ነፍሱን በሲኦል፤ ሥጋውን በመቃብር ሊቆራኝ በቀረበ ጊዜ አምላክ በነፋስ አውታር በእሳት ዛንጀር ወጥሮያዘው። ዲያብሎስም መሸነፉን አመነ፤ ከእርሱ በላይ ጥበብ ክርስቶስ እንዳሸነፈው ተረዳ፤ ምርኮኞቹም ለዳግማዊው አዳም ለእየሱስ ክርስቶስ አሰረከበ።

የኢየሱስ ክርስቶስ ማንነት፤

ኢየሱስ ክርስቶስ የአብ የባሕርይ ልጅ ነው። በኋለኛው ዘመን ንጽሕት ቅድስት ከምትሆን ከድንግል ማርያም ተወለደ። ከሦስቱ አካል አንዱ አካል ወልድ (ኢየሱስ ክርስቶስ) ፍጡር ሳይሆን ፈጣሪ ነው፤ አማላጅ ሳይሆን ተማላጅ ነው። የእግዚአብሔር ቃል ወልድ እኛን ለመፍጠር የተፈጠረ አይደለም፤ እኛ በእሱ ተፈጠርን እንጂ፤ «በእሱ ኹሉ ተፈጠረ» ዮሐ.1፥3።

ለእኛ መፈጠርያ እንዲሆን ልዑሉና ኃያል እንደ አገልግሎት መሣሪያ ተፈጠረ ብሎ ማውራት ከደካማ አስተሳሰብ የተገኘ ነው። ዓለምን እንደፈጠረ የታወቀ ቢሆንም፤ ወልድ ምንም ጊዜ ነበረ፤ ያልነበረበት ጊዜ የለም። በእርግጥ ያለ እሱ ምንም አልተፈጠረም፤ ሁሉም በእርሱ የተፈጠሩ ናቸው። ያለእጅ ምንም መሥራት እንደማይቻል፤ ወልድምየአብ እጁ (ክንዱ) ነውና። አብ በወልድ ዓለማትን ፈጠረ ሲባል በእጅ ጥልፍ እንደ መጥለፍ፤ ስዕል እንደመሳል ማለትነው።

አብ የወልድ አባት ነው እንጂ ፈጣሪ አይደለም። አባት ከሆነ ፈጣሪውም መሆን አለበት የሚሉ አሉ፤ ተሳስተዋል። አባትና እናታችን የእኛ ወላጆች እንጂ ፈጣሪዎች አለመሆናቸው የታወቀ ነው። አብን ከወልድ፤ ወልድን ከአብ ለያይተን መናገር አይቻለንም። ቅዱስ ኦቶናቴዎስን አባባል እዚህ ላይ እንጠቅሳለን። የፀሐይ መኖር በጸዳሉ፤ የእሳት መኖር በነበልባሉ እንዲታወቅ አብን ያወቅነው በወልድ ነው። ጸዳል ከብርሃኑ እንደማይለይ፤ ወልድ ከአብ፤ አብ ከወልድ አይለይም። ፀሐይና ጸዳል ሁለት ፀሐዮች እንደማይባሉ አብና ወልድም ሁለት አማልክት አይባሉም። ለዚህምማስረጃ «እኔ በአብ፤አብም በእኔ ነው» ብሏል። ዮሐ. 4፥10።

ከዚህ ተላልፈን እንደ አርዮስ ወይም አሁኖቹ የይሐዋ ምስርክሮች አብ ወልድን አጸናው ወይ ም ፈጠረው ማለት ሕይወት ሕይወትን አጸናው እንደማለት ነውና ወልድ ሕይወት ሊሆን አይችልም። ዮሐንስ 14፥6 «እኔ መንገድና እውነት ሕይወትም ነኝ»

ወልድ ሥጋን በመዋሃዱ ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ አንሷልን?

በፍጹም! ሰውን ለማዳን ሲል ሰው የሆነው የእግዚአብሔር የባሕርይ ልጅ ወልድ ሰውም ቢሆን ከአምላክነቱ የጐደለበት የለም። ተለውጦ ሌላ አልሆነም፤ ያው እሱው ነው እንጂ። «ቃል ሥጋ ሆነ» የሚለውን በመጥቀስ ብዙዎች ራሱ ያ ቃል ወደ ሥጋነት ተለወጠ እንጂ ከማርያም ሥጋ አልወሰደም የሚሉ መናፍቃን አሉ። እግዚአብሔርም ግን በባሕርይው ሕልፈት ውላጤ የሌለበት ስለሆነ «እኔ እግዚአብሔር አልለወጥም» ሚልክ.3፥6 በማለት በመለወጥ ሳይሆን በተዋሕዶ ሰው መሆኑን ያስረዳናል።

ስለሆነም ኢየሱስ ክርስቶስ የአብ ልጅ የማርያም ልጅ ሲሆን፤ የነበረ፤ ያለና የሚኖር እንጂ ሰው ሆኖ በምድርሳለ ከአብ ዕሪና አልተለየም፤ ተለውጦም ፍጡር ወይም አማላጅ አልሆነም። «ኢየሱስ ክርስቶስ ትናንትናና ዛሬ እስከ ዘላለም ያው ነው» እብራውያን 13፥8።

በወንጌል የተመዘገበው ድካሙንም ኃይሉንም የገለጠበት ማንኛውም ድርጊት የራሱ የሥግው ቃል ነው። ከኃጢአት በቀር የሰው የሆነውን ሁሉ የራሱ አድርጓልና። ብዙ ድንቅ ድንቅ ተአምራትን ያደረገው እርሱ ተራብ ተጠማ፤ አዘነ፤ አለቀሰ። በጌቴሴማኒ የጸለየው በጐልጐታ መራራ ጩኸት ያስማው፤ እሱ የዕለት ሬሳ ወልደ መበለትን ወለተ ኢየሁድስን የአራት ቀን ሬሳ አልዛርን ያስነሳው ራሱ ሥግው ቃል ነው። ማቴ.9፥25 ሉቃ. 7፥11-16 ፤ ዮሐ.11፥34።

ይሁን እንጂ ወልድ በባሕርይ መዋቲነት (ሞት) የሚሰማማው ነበር ማለት አይደለም፤ የክርስቶስ ሞት በሥጋ መሆኑን ሐዋርያው ጴጥሮስ ተናግሮታል። «ክርስቶስ በሥጋ ስለእኛ መከራን ስለተቀበለ...»1ኛ ጴጥ.4፥1። ስለዚህ የክርስቶስ መከራ መቀበል በመዋዕለ ሥጋዊ በተደረገው መግባት ከሆነ እግዚአብሔር ሞተልን ብሎ መናገር አያስቸግርም፤ መለኮት በሥጋው ሞተ ይባላል እንጂ። የሥጋዊን ሥርዓት ዓለም ከመፍጠሩ በፊት ካለው ሁኔታ ጋር ቀላቅሎ እግዚአብሔርበባሕርይው ሞተ ብሎ መናገር አይገባም፤ ክህደትም ነው። ሦስቱ አካላት ሞቱ እንደማለት ነውና፤ እግዚአብሔርነት የሦስቱም አካላት ማለትም የአብ፤ የወልድ የመንፈስ ቅዱስ ገንዘብ ነው።

የንስጥሮስ ትምህርት ስለኢየሱስ ክርስቶስ፤

ንስጥሮስ ቀደም ብለን እንደተመለከትነው በ431 አ.ም. የተወገዘ መናፍቅ ነው። የንስጥሮስ ትምህርት በአጭር ሲገለጽ ኢየሱስ ክርስቶስ ሁለት አካል ሁለት ባህርይ ነው፤ የማርያም ልጅ ሌላ፤ የአብ ልጅ ሌላ ነው ይላል። የማርያም ልጅ ለአብ ልጅ ማኅደሩ ሆነ፤ የቃልና የሥጋ ተዋሕዶ አካላዊ ነው ይላል። ይህም ማለት ሥጋ ለቃል ማኅደሩ፤ ተሸካሚው፤ ልብሱ፤ መቅደሱ ነው ማለት ነው። እንደ ንስጥሮስ አባባል ሥጋና ቃል ዳዊትና ማኅደር፤ ሰይፍና ሰገባ መሆናቸው ነው ማለት ነው። ይህም ማለት ማኅደር ከመጽሐፍ መለየያየት እንደሚችል ቃልና ሥጋም የተለያዩ ማለት ነው። ይህ ትምህርት በመጽሐፍ ቅዱስም ሆነ በቅዱሳን አባቶች የተወገዘ ነው። የክርስቶስ አንድ አካል መሆኑን በኋላ እናያለን።

የፓፓ ሊዮን ትምህርት በኢየሱስ ክርስቶስ ላይ

ፓፓ ሊዮንም ሆነ ተከታዮቹ ከንስጥሮሳዊ አስተሳሰብ ያልራቁ፤ ኢየሱስ ክርስቶስን አንድ አካል ሁለት ባሕርይ የሚሉ ናቸው። በሎጂክ (በመሠረተ እውነት) የንስጥሮስ አስተሳሰብ ከእነሱ ይልቅ እውነተኛነት አለው፤ ምክንያቱም አካል ያለባሕርይ፤ ባሕርይ ያለ አካል አይገለጥምና። ሁለት ባሕርይ ካሉ የግዴታ ሁለት አካል ማለት ነበረባቸው። እነሱ ግን አካልን አዋሕደው አንድ ካሉ በኋላ ባሕርዩን ከፋፈሉ። መለኮት የመለኮትነትን ሥራ ይስራል፤ ሥጋ የሥጋን ሥራ ይሠራል ብለው ያምናሉ። ይሄም ከሐዋርያት ትምህርትና ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ መሆኑን ቀጥለን እናየዋለን።

የኢየሱስ ክርስቶስ ተዋሕዶ በቅዱሳን አባቶች ሲተነተን፤

ቅዱስ ቄርሎስ ስለቃልና ሥጋ ተዋሕዶ እንዲህ ይላል። «ቃል ሥጋ ሆነ ሲባል ቃል ተለውጦ ሥጋ ሆነ ማለት አይደለም፤ ሥጋም ወደ አምላክነት ተለወጠ ማለት አይደለም።» በማይመረመር የተዋሕዶ ምስጢር የቃል ሀብት ለሥጋ፣ የሥጋ ሀብት ለቃል ሆነ እንጂ። ይህም ማለት የመለኮት ገንዘብ በተዋሕዶ የሥጋ ገንዘብ፣ የሥጋ ገንዘብ በተዋሕዶ የቃል ገንዘብ ሆነ ማለት ነው። ፊተኛና መጨረሻ መባል የሚገባው ቃል ሲሆን፣ ሥጋ ግን በተዋሕዶ የቃልን ገንዘብ የራሱአድርጓልና ፊተኛም መጨረሻም እኔ ነኝ ሊል በቃ።

ኢየሱስ ክርስቶስ ከሁለት አካል አንድ አካል ከሁለት ባሕርይ አንድ ባሕርይ ነው። ሁለት አካል ሁለት ባሕርይ እንዴት እንደሆነ አንመልከት።

መለኮታዊ አካል፡ ረቂቅ፣ የማይጨበጥ፣ የማይዳሰስ፣ አሳታዊ፣ ምሉዕ የሆነ።

ሥጋዊ አካል፡ ግዙፍ፣ ውሱን፣ የሚዳሰስ፣ የሚጨበጥ።

መለኮታዊ ባሕርይ፡ ፊተኛና ኋለኛ፣ የመጀመሪያና መጨረሻ፣ ፈጣሪነት፣ ሁሉን በነገር ማድረግ መቻል፣ ዘላለማዊነት፣ የማይሞት፣ የማይለወጥ፣ የማይታመም የማይራብ፣ የማይጠማ፣ የማይደክም።

ሥጋዊ ባሕርይ ፡ መራብ፣ መጠማት፣ መድከም፣ መሞት የሚስማማው።

እንግዲህ ወልድ የአዳምን ልጅ ከሰይጣን ባርነት ሊያድነው ሲመጣ ቃል ከሥጋ ጋር ተዋሐደ ማለት መለኮታዊአካልና ሥጋዊ አካል ተዋሃዱ፤ መለኮታዊ ባሕርይና ሥጋዊ ባሕርይ ተዋሐዱ። ከእመበታችን የተወለደው ኢየሱስ ክርስቶስ ከሁለት አካል አንድ አካል፣ ባለመለወጥ በተዋሕዶ ማለት ነው መለኮት መለኮትነቱን ሳይለቅ፣ ሥጋ ሥጋነቱን ሳይለቅ ከሁለት ባሕርይ አንድ ባሕርይ ሆነ። ለዚህም ነው ክርስቶስ ፍጽም አምላክ ፍጽም ሰው የሚባለው።

የሥጋና የመለኮትን ተዋሕዶ ቅዱስ ቄርሎስ በብረትና በእሳት መስሎ ይናገራል። ብረት ከእሳት ሲገባ ከእሳት ሲዋሐድ መጠኑን ቅርጹን ወርዱን ቁመቱን ሳይለቅ የእሳቱን ሀብት ወርሶ ሙሉ ሁለንተናው ፍጽም እሳት እንደሚሆን፣ እሳትም የእሳትነት ባሕርዩን ጠባዩን ሳይተው በብረቱ መጠን የብረቱን ቅርጽ እንደሚይዝ ኋለም አንጥረኛ በመደሻ ሲያለዘበው በመጋዝ ሲተረትረው፣ በብረትና በእሳት መካከል ምንም ልዩነት እንደማይታይ መለወጥ ሳድረት የሌለበት የመለኮትና የሥጋ ተዋሕዶም እንደዚህ ነው። ስለዚህ አንዱ ክርስቶስን ከፍሎ ሥጋ የሥጋን ሥራ ይሠራል፣ መለኮት የመለኮትን ሥራ ይሠራል ማለት የተሳሳተ ትምህርት ነው።

ሥጋ በተዋሕዶ የባሕርይ አምላክ መሆኑን የሚያስረዱ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች ፤

ትንቢተ ዳንኤል 7፥13 «በሌሊት ራዕይ አየሁ፤ እነሆም የሰው ልጅ የሚመስል ከሰማይ ዳመናት ጋር መጣ፤ በዘመናት ወደ ሽመገለውም ደረሰ፤ ወደ ፊቱም አቀረቡት። ወገኖችና አሕዛብ በልዩ ልዩ ቋንቋም የሚናገሩ ሁሉ ይገዙለት ዘንድ ግዛትን ክብር መንግሥትም ተሰጠው። ግዛቱም የማያልፍ የዘላለም ግዛት ነው፤ መንግሥቱም የማይጠፋ ነው።» ሥልጣንያለው፣ የአምላክነት ሥልጣን ማለት ነው። ይሄ የተነገረው ለመለኮት ብቻ ነው እንዳንል የሰው ልጅ ብሎ ገልጾልናል፤እንግዲህ ትስብእት (ሰውነት) በተዋሕዶ አምላክ አይሆንም ከተባለ፣ ሕዝብና ነገደ ልሳናት ያመልኩታል ተብሎ እንዴትተጻፈለት?

መዝሙር 2፥7 «እግዚአብሔርም አለኝ፡ አንተ ልጄ ነህ እኔ ዛሬ ወለድሁህ» እግዚአብሔር አብ አስቀድሞ አንድ ልጁን ከእመበታችን የሚዋሐደውን ሥጋ በአካል፣ በባሕርይ፣ በፈቃድ አንድ እንደሆነ አስቀድሞ ያውቃልና እኛን ለማስረዳት ዛሬ ወለድኩህ ብሎ መስከረለት።

መዝሙር 47፤5 «እግዚአብሔር በመለከት ድምጽ ዐረገ፤ ዘምሩ ለአምላካችን ዘምሩ ዘምሩ ለንጉሣችን ዘምሩ» ሐዋርያትሲዮርግ ያዩት አምላክ የሆነ ሰውን መሆኑን ዳዊት ገለጸልን። ያለበለዚያማ እግዚአብሔር ብሎ ባልጠራው ነበር።

ዮሐንስ ወንጌል 9፤35 «..አንተ በእግዚአብሔር ልጅ ታምናለህን? አለው እርሱም መልሶ ጌታ ሆይ በእርሱ አምን ዘንድ ማን ነው? አለ።ኢየሱስም አይተኸዋልም፤ ከአንተ ጋርም የሚናገረው እርሱ ነው አለው» ባለቤቱ ራሱ በተዋሕዶ የለበሰው ሥጋ አምላክ እንደሆነ ያውቃልና በደረቅ ግንባር ዓይን ለፈጠረለት ዕውር የእግዚአብሔር ልጅ ማነው አምንበት ዘንድ ቢለው ያየኸው ካንተ ጋር የሚነጋገረው እርሱ ነው ብሎ መስከረ እንጂ በእርሱ ውስጥ ያለው አላለም። የአብ ልጅየማርያም ልጅ ነውና።

ዮሐንስ ወንጌል 1፤14 አንድ ልጅ አንድ ክብር አንድ ገጽ አንድ ሥራ አየን ብሎ እያስተማረ! በተዋህዶ አንድ ለሆነ ትስብእት አንድ ልጅ፤ አንድ ገጽ፤ አንድ ክብር አየሁ ብሎ መስከረ። ጴጥሮስም «አንተ ክርስቶስ የሕያው እግዚአብሔር ልጅ ነህ» ብሎ መለሰ። አንተ ያለው በተዋህዶ አንድ አካል አንድ ባሕርይ ሆኖ በፊቱ ተቀምጦ የነበረው ጌታችን ኢየሱስን አይደለም? ማቴ.16፤16።

ኢሳይያስ 9፤6 «ሕፃን ተወልዶልናል፤ ወንድ ልጅም ተስጥቶናልና፤ አለቅነትም በጫንቃው ላይ ይሆናል፤ ስሙም ድንቅመካር ኃያል አምላክ፤ የዘላለም አባት፤ የሰላም አለቃ ተብሎ ይጠራል» ሕፃኑን ጌታን የዘላለም አባት፤ ብርቱ አምላክ፤ የሰላም አለቃ ነው ያለው ሥጋ ተዋሕዶ ከቃል ጋር አንድ ሆኗልና መለኮትና ትስብእት በባሕርይ ተዋሕዶ አንድ ከሆኑ በኃላ አንኳን በግብር በሐሳብ መለየት አይገባም።

ዕብራውያን 5፤7 ቅዱስ ጳውሎስ ቃል ሥጋ በተዋሐደ ጊዜ አለቀስ ጸለየ አለው። ማልቀስ መጸለይ መፍራት ለሥጋ ነውእንጂ ለመለኮት አይደለም። ዳሩ ግን ለመለኮትና ሥጋ በተዋሕዶ አንድ ባሕርይ ስለሆኑ ሥጋ የሚሠራውን መለኮት፤ መለኮት የሚሠራውን ሥጋ ይሠራል።

ዮሐንስ ራዕይ 1፤17 «..አትፍራ ፊተኛውና መጨረሻው ሕያውም እኔ ነኝ፤ ሞቼም ነበርኩ እነሆም ከዘላለም እስከ ዘላለም ድረስ ሕያው ነኝ፤ የሞትና የሲኦልም መክፈቻ አለኝ» ሥጋ በፊትና በኋላም መሆን አይሆንለትም። ቅድመ ዓለም ድኅረ ዓለም የሚኖር አምላክ ብቻ ነው።ሞትም የሥጋ ነው እንጂ የአምላክ አያደለም። ባለቤቱ ግን ከሥጋ ጋር አንድባህርይ መሆኑን ያውቃልና የፊተኛውም የኋለኛውም የሞት ኩትም እኔ ነኝ ብሎ ተናገረ።

ዮሐንስ ወንጌል 6፤51 «ከስማይ የወረደ ሕያው እንጀራ እኔ ነኝ» ከስማይ የወረደ እንጀራ ማለቱ ከእመ ቤታችን የነጣውን ሥጋ አይደለምን? ወይስ ከስማይ ሥጋውን ይዞት ወረደ ሊባል ነው? ይህ ደግሞ በመጽሐፍ ቅዱስ አልተጻፈም። ከስማይ የወረደው ቃል ብቻውን ነው፤ ግና በባሕርይ ተዋሕዶ ሳይቀላቀል ሳይደባለቅ አንድ አካል አንድ ባሕርይ ሆነ እንላለን። ያለዚያማ ከስማይ የወረደኩ እንጀራ እኔ ነኝ አይልም ነበር።

የኢየሱስ ክርስቶስ አንድ አካል አንድ ባሕርይ መሆን በመጽሐፍ ቅዱስ

1ኛ ዮሐ. መልእክት 1፤1 «ከመጀመሪያ ጀምሮ ነበር ያለው ማንን ነው? ቀዳማዊ ቃል መለኮት አይደል? በሥጋ ዐይን እንዴት ይታያል? እጅስ እንዴት ትዳስስዋለች? ቃል ከሥጋ ጋር በተዋሕዶ አንድ ባሕርይ ካልሆነ በቀር ቅድመ ዓለም የነበረውን መለኮት እንዴት አየነው ዳስሰነው አለ? የሚታይ የሚዳሰስ ግዙፍ የሆነ እንጂ ረቂቅ የሆነ እንዴት ይታያል? እንዴትስ ይዳስሳል? ቃል ከሥጋ ጋር በተዋሕዶ አንድ አካል አንድ ባሕርይ ካልሆነ?»

የሐዋ. ሥራ 20፥28 «በገዛ ደሙ የዋጁትን የእግዚአብሔር ቤተክርስቲያን» እግዚአብሔር ረቂቅ መንፈስ ነው፤ ደምም የለው። ደም የሥጋ ነው፤ ዳሩ ግን መለኮትና ትስብእት በማይለይ ተዋሕዶ አንድ ባሕርይ፤ አንድ አካል ስለሆነ የእግዚአብሔር ቤተክርስቲያን ትጠብቁ ዘንድ እርሱ በደሙ የዋጁትን አለ። ኢየሱስ በደሙ የዋጁትን ቢል እንኳን ሁለት ባሕርይ ባዮች መግቢያ ባገኙ ነበር። የትስብእት ስም ነውና ብለው፤ አሁን ግን ለይቶ እግዚአብሔር ብሎ ነው የጠራው። እንግዲህ ምን ይበሉ?

ማርቆስ 14፥61 «የቡሩክ ልጅ ክርስቶስ አንተ ነህን? አለው። ኢየሱስም እኔ ነኝ የሰው ልጅም በኃይል ቀኝ ሲቀመጥ በስማይም ዳመና ሲመጣ ታያላችሁ አለ» ቀያፋ በጉባኤ መካከል የጠየቀው የተያዘውን ኢየሱስን አይደለምን? ሁለት ባሕርይ ነው ካሉ በማናቸው ባሕርይ ነኝ አለ? በመለኮት ባሕርይ ነው እንዳይሉ መለኮት ግዙፍ አይደለ አይያዝ፤ አይታሰር። ያልተያዘ ያልተጠየቀ እንዴት እኔ ነኝ ብሎ መስከረ? ተይዞ የተጠየቀው የሥጋ ባሕርይ ብቻ ነው ቢሉ የእግዚአብሔር የባሕርይ ልጁ እኔ ነኝ ብሎ እንዴት በሐሰት ይመስክራል? እንደ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ እምነት በተዋህዶ አንድ አካል አንድ ባሕርይ ካልሆነ በቀር የዚህን ምስጢር ማንም በትክክሉ ሊመልስ አይችልም።

ማርቆስ 15፥37 «የመቶ አለቃ እንደዚህ ጮሆ ነፍሱን እንደ ሰጠ ባየ ጊዜ፤ ይህ ሰው በእውነት የእግዚአብሔር ልጅ ነበር አለ። እየው! ተገርፎ ከመስቀል ላይ የተቸነከረውን የማርያም ልጅ መድኃኔዓለም ክርስቶስን የእግዚአብሔር የባሕርይ ልጅ እንደሆነ ሲያስረዳ?»

መዝሙር 21 (22)፥12-18 «ልቤ እንደ ሰም ሆነ.... እጆቼንና እግሮቼን ቸነከሩኝ አጥንቶቼ ሁሉ ተቆጠሩ» አየኸው? ቃል በተዋሕዶ ለሥጋ የሆነውን ሁሉ ለራሱ ሲያደርግ? ከመስቀል ላይ የተቸነከረው ሥጋ ሲሆን ከሺህ ዘመን አስቀድሞ ቀዳማዊ ቃል በዳዊት አድሮ አንድ ባሕርይ መሆኑን ሲያስረዳን?»

ዮሐንስ ራዕይ 2፥8 «ሞቶ የነበረው ሕያውም የሆነው ፊተኛውና መጨረሻው እንዲህ ይላል.....» ቅድመ ዓለም የነበረ ድኅረ ዓለም የሚኖር እግዚአብሔር ብቻ ነው እንጂ ለሰው አይቻለውም። እግዚአብሔር እንዳይሞት እናውቃለን፤ ባለቤቱ ግን ሙቼ ነበርኩ እነሆም ሕያው ነኝ አለ። በሰውነቴ ባሕርይ ሙቼ ነበርኩ እነሆም ሕያው ነኝ አለ። በሰውነቴ ባሕርይ ሙቼ ነበርኩ አላለም። መለኮት በሥጋው ሞተ እንጂ። እንግዲህ አንድ አካል አንድ ባሕርይ ካልሆነ በቀር ቅድመ ዓለም የነበረና ሞቶ የተነሣ መሆኑን ባልገለጸ ነበር። ቅድመ ዓለም የነበረው አንዱ እሱ ነው፤ ሙቼም ነበር ያለው ቅድመ ዓለም የነበረው ድኅረ ዓለም ዓለምን አሳልፎ የሚኖር የሞተው ሌላ አይደለም፤ ሥጋ የሆነ ቃል እንጂ።

ፊልጵስዮስ 2፥6 «በእግዚአብሔር መልክ ሲኖር ሳለ እግዚአብሔርነትን እንደመቀማት አልቆጠረውም፤ የባሪያን መልክ ይዞ መጣ» አየህ ቅዱስ ጳውሎስ አዋሕዶ አምላክ ስለሆነ በእግዚአብሔር መልክ ነበር አለ።

ሮሜ 5፥10 «ጠላቶቼ ሳለን ከእግዚአብሔር ጋር በልጁ ሞት ከታረቅን....» በመስቀል ላይ የተስቀለው ኢየሱስ የማርያም ልጅ የእግዚአብሔር የባሕርይ ልጅ ነው ብሎ መስከረ። የማርያም ልጅ ሌላ፤ የአብ ልጅ ሌላ ቢሆን ኖሮ ወይም የተስቀለው ሥጋዊ ባሕርይ ብቻ ቢሆን ኖሮ በልጁ ሞት... ባልተባለ ነበር። ቅዱስ ጳውሎስ ግን መክፈል በሌለበትና አንድ በሆነው በእሱ ላይ የማይገባ ፀያፍ ነገር መናገር እንደማይገባ በመንፈስ ቅዱስ ተረድቶ አንድ አካል አንድ ባሕርይ መሆኑን መስከረ።

ማቴዎስ 3፥17 «በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው አለ» እንግዲህ ራሱ አብ ከእመቤታችን የተወለደውን መድኃኔታችን ኢየሱስ ልጄ ነው ሲል። በኢየሱስ ውስጥ አድሮ ያለው ቢል ኖሮ ንስጥሮ ሳውያውን መግቢያ ባገኙ ነበር። አብ ግን ሥጋና መለኮትን አንድ አድርጎ አዋሕዶ ነው የምወደው ልጄ ብሎ የመስከረው። ታዲያ የማርያም ልጅ ሌላ፤ የአብ ልጅ ሌላ ነው የሚል ትምህርት ከየት መጣ? ሐዋርያዊት ቤተ ክርስቲያን መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት

በማድረግ ነው ወልደ አብ ወልደ ማርያም በተዋሕዶ ልደት ከበረ፤ ከሁለት አካል አንድ አካል፤ ከሁለት ባሕርይ አንድ ባህርይ ሆነ የምትለው።

ዮሐንስ ወንጌል 15፥24 «አሁን ግን እኔንም አባቴንም አይተውማል ጠልተውማል» አይሁድ ያዩት ሥጋ ነው፤ ረቂቁን መለኮት አላዩም። ባለቤቱ ግን ስንኳን እኔን አባቴን አይተው ጠሉ አለ። ሥጋ ከቃል ጋር በባሕርይ ተዋሕዶ አንድ ስለሆነ እኔን ያየ አብን ፈጸም አየ፤ እኔን የጠላ አብን ፈጽሞ ጠላ አለ። አለዚያ አንድ ባሕርይ አንልም ካሉ አይሁድ ያዩት ሥጋን ነው እንጂ ቀዳማዊ ቃልን አላዩም። አንግዲህ ለምን ተኮንኑ ይላቸዋል? ባላዩ እንዴት ይኮነናሉ፤ ጌታሽ ሳያዩት አይተው ጠሉኝ እንዴት አለ? በተዋሕዶ አንድ ባሕርይ ካልሆነ በቀር?»

ዮሐንስ ወንጌል 17፥24 «አባት ሆይ ዓለም ሳይፈጠር ስለወደድከኝ ክብሬን እንዲያዩ...» የተናገረው ኢየሱስ ነው። ስለራሱ ተናገረ እንጂ ስለ ሌላ አልተናገረም። ከቀዳማዊ ቃል ጋር በባሕርይ በፈቃድ አንድ ካልሆነ በቀር እንዴት አብን ደፈረና ዓለም ሳይፈጠር ወደኸኛል አለው? ሳይኖርስ ወደደውና ነው? ያልኖረስ እንዴት ይወደዳል? ወይስ ሳይኖር ኖርኩ አለ?

ዮሐንስ ወንጌል 3፥14 «ሙሴ በምድረ በደ እባብን እንደሰቀለ እንዲሁ በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘለዓለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ የሰው ልጅ ይሰቀል ዘንድ ይገባዋል» በመስቀል ላይ የተሰቀለውን ኢየሱስን የሥጋ ባሕርይ ነው የሚሉት ከእግዚአብሔር ከባሕርይ ልጁ ጋር በባሕርይ በፈቃድ አንድ ካልሆነ እንዴት በርሱ የሚያምን ሁሉ አይጠፋም የዘለዓለም ሕይወት ትሆንለታለች ይላል? የሰው ደም ከኃጢአት ያነጻል? በፍጹም! ልዑል እግዚአብሔር በትንቢተኤርምያስ ምዕ 17፥15 ላይ «በሰው የሚታመን ሰው ርጉም ነው» ይላል።

ዮሐንስ ወንጌል 3፥16 «በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘለዓለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ እግዚአብሔር አንድ ልጁን አስኪሰጥ ድረስ ዓለሙን እንዲህ ወደአልና» በመስቀል ላይ ተሰቅሎ ደሙን አፍሰሶ ሥጋውን ቆርሶ የሰውን ልጅ በደሙ የዋጀው የማርያም ልጅ ኢየሱስ አይደለምን? ከቃል ጋር በተዋሕዶ አንድ ልጅ አንድ ባሕርይ ካልሆነ አንድ ልጁን አስኪሰጥ ድረስ አለም አለ?

ዮሐንስ ራዕይ 5፥12 «የታረደው በግ ኃይልና ባለጠግነት፤ ጥበብም ብርታትም ክብርም ምስጋናም በረከት ም ሊቀበል ይገባዋል» የታረደው በግ የተባለ ከእኛ ሥጋና ደም የሆነ ሰው ነው። ከንጽህት ቅድስት ድንግል ማርያም በሕቱም ድንግልና ተፀንሶ በሕቱም ድንግልና የተወለደው ነው ቅድመ ዓለም ካለውና ከነበረው ከእግዚአብሔር ቃል ጋር በተዋህዶ አንድ አካል አንድ ባህርይ ካልሆነ ይህ ሁሉ ክብርና ልዕልና እንዴት ተሰጠው? ትስብእት በተዋህዶ ከቃል ጋር አንድ ባህርይ ካልሆነ እንዴት ይህ ሁሉ ልዕልና (ለመለኮት ብቻ የሚቀርብ) ምስጋና ቀረበለት? እስከ አሁን የዘረዘርናቸው የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች የክርስቶስን አንድ አካል አንድ ባሕርይ መሆን የሚያረጋግጡ ናቸው።

ክርስቶስ እግዚአብሔር ነው

የይሖዋ ምስክሮች፤ ኢየሱስ ክርስቶስ በእግዚአብሔር ስም ሊጠራ አይገባውም እርሱ ሁሉን የሚችል አምላክ አይደለም እንዲያውም ኢየሱስ ክርስቶስ ሚካኤል የሚባለው የመጀመሪያ መልአክ ነው ይላሉ። ኢየሱስ ክርስቶስን የመላእክት ፈጣሪ «መላእክቱን መናፍሰት አገልጋዩቹንም የእሳት ነበል ባል የሚያደርግ» ሁሉን ቻይ ፈጣሪ ነው። ዕብ 1፥7 መልአክ አለመሆኑንም ጳውሎስ ሲናገር «ከመላእክትስ አንተ ልጄ ነህ ዛሬ ወልጄሃለሁ» ያለው ከቶ ማን ነው? በማለት ክርስቶስ መልአክ አለመሆኑን ያስረዳል። የክርስቶስን እግዚአብሔርነት መጽሐፍ ቅዱስ እንደሚከተለው ያቀርባል።

ኢሳይያስ 45፥20-24 «...ከእኔ በቀር ሌላ አምላክ የለም እኔ ድንቅ አምላክና መድኃኒት ነኝ ከእኔም በቀር ማንም የለም እናንተ የምድር ዳርቻ ሁሉ እኔ አምላክ ነኝና ከእኔም በቀር ሌላ የለምና ወደ እኔ ዘወር በሉ ትድኑማላችሁ» በዚህ ቦታ ላይ እግዚአብሔር ከእርሱ ሌላ አምላክ እንደ ሌለ መድኃኒትም እሱ መሆኑን ገልጿል። ይህን የመሰለ ሌላም ጥቅስ እንጨምር።

ትጌ. ሆሴእ 13፥4 «እኔ ግን ከግብጽ ምድር ጀምራ አምላክህ እግዚአብሔር ነኝ ከእኔም በቀር ሌላ መድኃኒት የለም፤ ከእኔም በቀር ሌላ አምላክ አታውቅም» አሁንም ከእሱ ከእግዚአብሔር በስተቀር አምላክ ና መድኃኒት እንደሌለ በማይታበል ቃሉ ነግሮናል። አሁንም ሌላ ይህን የመሰለ እንጥቀስ።

ቲቶ 1፥3 «መድኃኒታችን እግዚአብሔር እንዳዘዘ» እንግዲህ ከላይ እንደተጠቀሰው ለሰው ሁሉ መድኃኒት ሊሆን የሚችል እግዚአብሔር ብቻ መሆኑ ተገልጿል፤ የሚከተሉትን ጥቅሶች ከላይኛዎቹ ጋር እናነጻጽራቸው።

ቲቶ 2፥12-13 «የተባረከውን ተስፋችንን እርሱም የታላቁንና የአምላካችንን የመድኃኒታችንን የኢየሱስ ክርስቶስ» ለጌታችን ክብር ምስጋና ይግባውን፤ ጳውሎስ ለቲቶ የክርስቶስን አምላክነትና መድኃኒትነት ገለጸለት። እንግዲህ ክርስቶስ ፍጹር ከሆነና እግዚአብሔር ካልሆነ እንዴት አምላክ መድኃኒት ሊባል ቻለ? እግዚአብሔር ከሆሴዕ «እኔ ብቻ አምላክና መድኃኒት ነኝ» ብሏል፤ የባሕርይ አምላክ እርሱ ብቻ ነውና። ጻድቃን አማልክት ቢባሉም በጸጋ ነው፤ የክርስቶስ አምላክነት ግን የባሕርይ ነው።

ዮሐዋ. ስራ 4፥12 « መዳን በሌላ በማንም የለም እንድንበት ዘንድ የሚገባን ለሰዎች የተሰጠ ስም ከሰማይ በታች ሌላ የለምና»

ሉቃስ 2፥11 «ዛሬ በዳዊት ከተማ መድኃኒት እርሱም ክርስቶስ ጌታ የሆነ ተወልዶላችኋል።»

ዮሐንስ ወጌ. 4፥42 «... እርሱም በእውነት ክርስቶስ የዓለም መድኃኒት እንደሆነ እናውቃለን» የኢየሱስ ክርስቶስ መድኃኒትነቱ ከታመነ እግዚአብሔር መሆኑ መታመኑ ግዴታ ነው። ምክንያቱም ከእግዚአብሔር ሌላ መድኃኒት የለምና ያ በዘመነ ብሉይ ከእኔ በቀር አምላክ መድኃኒት የለም ያለው እግዚአብሔር በኋለኛው ዘመን ንጽሕት ከምትሆን ከእመቤታችን ከድንግል ማርያም ተወለደ አምላክ ሰው ሆነ። ሌሎች ማስረጃዎችም እናቅርብ።

ኢሳ. 9፥6 «ሕጻን ተወልዶልናል፤ ወንድ ልጅም ተሰጥቶናልና አለቅነትም በጫንቃው ላይ ይሆናል፤ ስሙም ድንቅ መከርኃያል አምላክ የዘለዓለም አባት የሰላም አለቃ ተብሎ ይጠራል» ኃያል አምላክ የዘለዓለም አባት የሰላም አለቃ፤ እነኝህ ኃይለ ቃላት ለእግዚአብሔር ብቻ የሚነገሩ ናቸው። ጌታም እግዚአብሔር ስለሆነ ኃያል አምላክ የዘለዓለም አባት የሰላም አለቃ ተባለ። ይህንንም በመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅስ ማስረዳት ይቻላል። «ለሁላችን አንድ አባት ያለን አይደለምን? አንድ አምላክስ የፈጠረን አይደለምን?» ሚልክያስ 2፥10 አዎን ሥላሴ በባሕርይ በአገዛዝ በመፍጠር አንድ ስለሆኑ አንድ አምላክ ፈጠረን ይባላል። ጌታ የዘለዓለም አባት ከሆነ ሚልክያስ የመሰከረለት አንዱ አባታችን እርሱ ነው።

ዮሐንስ ራዕይ 1፥8 «ያለውና የነበረው የሚመጣውም ሁሉን የሚገዛ ጌታ አምላክ አልፋና ኦሜጋ እኔ ነኝ ይላል»፤ «እግዚአብሔር ሙሴን ያለና የሚኖር እኔ ነኝ አለው» ዘፀአት 3፥14፤ በዮሐንስ ራዕይ ላይ የተጠቀሰው ለጌታ ነው ያለውን የነበረው እግዚአብሔር መሆኑ በዘፀ 3፥14 ላይ ደግሞ የተጠቀሰ ነው። እንግዲህ ይሖዋ ማለት ክርስቶስ ነው። ምክንያቱም ይሖዋ ማለት ያለ የነበረ የሚኖር ማለት ነውና።

ዮሐ. ራዕይ 22፥12 «እነሆ በቶሎ እመጣለሁ ለእየአንዳንዱም እንደ ሥራው መጠን እከፍል ዘንድ ዋጋዬ ከእኔ ጋር አለ። አልፋና ኦሜጋ ፊተኛውና ኋለኛው፤ መጀመሪያውና መጨረሻው እኔ ነኝ» ይህን ያለው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ነው ይህን ከኢሳይያስ የምስክርነት ቃል ጋር እናዛምዳው «እነሆ ጌታ እግዚአብሔር እንደ ኃይል ይመጣል፤ ክንዱም ስለእርሱ ይጋዛል እነሆ ዋጋው ከእርሱ ጋር ደመወዙ በፊቱነው» ኢሳ 40፥10 ለፍርድ የሚመጣው ክርስቶስ ኢየሱስ መሆኑ በመጽሐፍ ቅዱስ የሰፈረ ነው። ኢሳይያስ ጌታን እግዚአብሔር ብሎ እንደጠራው ልብ አልክ? ጌታም ዋጋ ሰጪ መሆኑን ተናግሯል። ኢሳይያስም ዋጋው ከእርሱ ጋር ነው ብሎ ተናገረ።

የሐዋ. ሥራ 1፥9 «ይህንንም ከተናገረ በኋላ እነርሱ እያዩት ከፍ ከፍ አለ ደመናም ከዓይናቸው ሰውራ ተቀበለችው» ሐዋርያት እያዩት በመርቀቅ ሳይሆን በመራቅ ያረገው ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። ዳዊት እንዲህ ብሏል «አምላክ በእልልታ እግዚአብሔር በመለኮት ድምጽ ዐረገ» መዝ 46(47)፥5። እንግዲህ ያረገው አብ አይደለም ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ እንጂ ታዲያ እግዚአብሔር ካልሆነ ዳዊት እግዚአብሔር ብሎ ለምን ጠራው?

የሐዋ. ሥራ 1፥11 « የገሊላ ሰዎች ሆይ ወደ ሰማይ እየተመለከታችሁ ስለምን ቆማችሁ? ይህ ከእናንተ ወደ ሰማይ የወጣው ኢየሱስ ወደ ሰማይ ሲሄድ እንዳያችሁት እንዲሁም ይመጣል» መጪው ኢየሱስ ክርስቶስ መሆኑን መለክትም መስክረዋል። ዳዊት ደግሞ «ከክብሩ ውበት ከጽዮን እግዚአብሔር ግልጥ ሆኖ ይመጣል» መዝ 49(50)፥2 ብሎ የሚመጣው ኢየሱስ ክርስቶስን እግዚአብሔር ብሎ ጠራው። መቼ በዳዊት ብቻ ይቆማል፤ ዘካርያስም «አምላኬ እግዚአብሔር ከቅዱሳኑ ሁሉ ጋር ይመጣል» ትን. ዘካ 14፥5 ብሎ ክርስቶስን እግዚአብሔር ብሎ ጠርቶታል። ጳውሎስ ደግሞ የዘካርያስን ምስክርነት ይዞ «ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከቅዱሳን ሁሉ ጋር ሲመጣ» 1ኛ ተሰሎንቄ 3፥12 ብሎ መስክሯል።

የአምላክን ሰው መሆን በሚገባ ያልተረዱ ብዙዎች ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን በፍጡር ደረጃና በትንሽ አምላክነት ሲላቸው ከአብ አሳንሰው በአማላጅነት ሲጠሩት ይሰማሉ። ለዚሁም ሰይጣናዊ ትምህርታቸው መጽሐፍ ቅዱስን ዋቢ አድርገው ለማቅረብ ይሞክራሉ። ከእነዚህ ውስጥ አንዳንዶቹን ጥቅሶቻቸውን አውጥተናቸው ለስሕተታዊ ትርጉማቸውም አርቶዶክሳዊ የሆነ ምላሽ ተሰጥቶአቸዋል።

1/ **ማቴ 12፥32** «በሰው ልጅ ላይ የሰድብ ቃል የሚናገር ሁሉ በደሉ ይቅር ይባልለታል በመንፈስ ቅዱስ ላይ የሰድብ ቃል የሚናገር ሁሉ ግን በዚህ አለምም ሆነ በሚመጣው በደሉ ይቅር አይባልለትም»

መልስ፦ መናፍቃን እንደሚሉት ጌታን የሰደበ በበደሉ ይቅር ይባልለታል፤ አብና መንፈስ ቅዱስን ግን የሰደበ ለዘለዓለም እዳ ፍዳ ይሆንበታል ለማለትና ጌታን ዝቅ ለማድረግ አይደለም። በሰው ልጅ ላይ የሰድብን ቃል የሚናገር ሁሉ በደሉ ይቅር ይባልለታል ማለቱ ተሳዳቢው የጌታችን የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስ የባሕርይ አምላክነት ሳይረዳ ባለማወቅሩ ብሲእ (ፍጡር) ተራ ሰው ብሎ ቢናገርና በኋላ የጌታን የባሕርይ አምላክነት ተረድቶ ቢጸጸት ለኃጥአቱ ስርየት ይኖረዋል። ምክንያቱም ጌታ ሰውን ለማዳን ሲል ባሕርዩን ዝቅ አድርጎ በትሕትና ሰው የሚሠራውን ሥራ ከኃጢአት በስተቀር ሠርቷልና ለተሳዳቢው ምክንያት ይኖረዋል። ነገር ግን በሥጋ እግዚአብሔር እንደመጣ መምህራን ነግረውት፤ ወንጌል አንብቦ እየተረዳ ጌታን ፍጡር ወይም አማላጅ ቢል፤ ኃጥላቱ በዚህች ምድር ሆነ በኃይኛው አይሰረይለትም ማለት ነው። ምክንያቱም በባሕርይ አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ አንድ ናቸው።

2./ **ማቴ. 27፥46** «አምላኬ አምላኬ ለምን ተውከኝ»

መልስ፦ ጥሬ ቃሉን ብቻ በመመልከት ብዙዎች በዚህ ቃል ሊሰናከሉ ይችላሉ። ዳሩ ግን ቃሉ ለተዋሕዶ ልጆች የሚያስናክል አይደለም። «ከኃይለኛው ሰው ቤት ገብቶ ገንዘቡን የሚዘርፍ ሰው አስቀድሞ እጁን ይዞ ካሰረ በኋላ ከቤት ገብቶገንዘቡን ይዘርፋል እንጂ አስቀድሞ እጁን ካላያዘውና ካላሰረው ከቤቱ ሊገባና ሊዘርፍ አይችልም» ብሎ ጌታ በማቴዎስ12፥29 በተናገረው መሠረት ዲያብሎስን አስሮ ሲኦልን ሊበረብር ባለ ጊዜ በመልዕልተ መስቀል ተስቅሎ «አምላኬ አምላኬ ለማን ተውከኝ» የሚል ቃል አስማው። ዲያብሎስም ይህን ሲናገር በስማ ጊዜ ዕሩቅ ብእሲ (ፍጡር) መስሎት በሌሎች እንደለመደው (ከዚህ በፊት ሰይጣን ነፍስን ከሥጋ ይለይ ነበር) ነፍሱን ሥጋውን ለይቶ ሥጋውን በመቃብር ነፍሱን በሲኦል ሊቆራኝ ቀረበ። በዚህ ጊዜ ጌታ ምስጢረ መለኮቱን ብልጭ ቢያደርግለት መለክት በመስቀል ዙሪያ ወድቀው «ለከ ኃይል ለከ ጸንዕ» ትርጓሜው ኃይል ይገባል፤ ጸንዕ ይገባል፤ እያሉ ሲያመስግኑት አይቶ ፈራ ደነገጠ። ከዚያም ሾልኬ አመልጣለሁ ብሎ ቢቃጣ በነፋስ አውታር በእሳት ዛንጀር አሰረው። በዚህ ጊዜ እንዲህ ሲል ቀባጠረ። «ሰውሆኖ ሥጋ ለብሶ ድል የነሳኝ ምእመናንን የነጠቀኝ ይህ ማነው? እንደ ኃጢአተኛ በመስቀል ተስቅሎ ያለ ኃጢአት ሞቶ የወደድኩትን እንዳላደርግ

የከለከለች፤ ልቀርበው የማይቻለች ይህ ማነው? የተጠኘን ነፍሳት ሁሉ ወደ ክብር ወደ ልዕልና ይወስዳል እንጂ በእግራ በእርግጥ በእጄ ጭብጥ አድርጌ ይዣቸው በነበረ ነፍሳት ላይ እንዳልሰለጥን ያደረገች ይህ ማነው? ለካስ እኔ ሳላውቀው ነው እንጂ እሱስ ስማያዊ ኖሯልና። ወይኔ ጠፋሁ በለልኩ ከእንግዲህ ወዲህ በእርሱ ካመኑ ሰዎች በማንማ ላይ ክፉ ማድረግ አይቻለኝም፤ ማንንም ለመጉዳት ሥልጣን የለኝም» ብሎ ፈጽሞ ድል መሆኑን መስከረ። ከዚህ በኋላ ጌታ ነብያት የተናገሩትን ነገር እኔም ሰው የሆንሁ ባት ምስጢር እንዲህ ዲያብሎስን ለማስር ነው ሲልክኝህ ሁሉ ተፈጸመ ብሎ ክብርት ነፍሱን ከክብርት ሥጋው በገዛ ሥልጣኑ ለየ (ዮሐ. 19፥30-31) በአካለ ነፍስም ከአዳም እስከ እርሱ ድረስ ያሉት ነፍሳት ታስረው ተግዘው ወደ ነብሩበት ወደ ሲኦል ወረደ፤ ግእዛንን (ነጻነትን) ሰበከላቸው፤ ከቁራኛነት አስለቀቃቸው፤ ወደ ቀድሞ ቦታቸው ወደ ገነት መለሳቸው ፤1ኛ ጴጥሮስ 3፥20። ይህንን ያደረገበት ምክንያት ስይጣን አዳምና ሔዋንን ያሳሳታቸው በእባብ ሥጋ ተሰውሮ (እባብን መስሎ) ነበር። ጌታ ደግሞ የስይጣን ብልሃት በብርቱ ሲሸር የሰውን ሥጋ ተዋህዶ ፍጹም ደካማ መስሎ ነው።

3/ ዕብ. 5፥7 «እርሱም በሥጋው ወራት ከሞት ሊያድነው ወደሚችል ክብርቱ ጩኸት ከእንባ ጋር ጸሎትንና ምልጃን አቀረበ»

መልስ፦ እግዚአብሔር ሰው የሆነበት ጠቅላላ አስተያየት በምክረ ስይጣን ተታሎ በኃጢአት ተጐሣቂሎ ኃይሉ ደካማ ጸሎቱ የማይሰማ ሆኖ ተፈርዶበት በመንፀፈ ደይን ወድቆ በእግረ አጋንንት ተጠቅሞቅ የነበረ የአዳምን ሥጋ ለብሶ በበደለው በደል ሁሉ እሱ ካሣ ሆኖ የረከበውን ቀድሶ ያረጀውን አድሶ የቀደመ ልጅነቱንና ኃይሉን መልሶ ጸሎቱን ተሰሟ መስዋእቱን ጉዳይ ፈጸሟ አድርጎ ተዋግቶ ድል እንዲነሳና እንዲፈረድለት አደረገው፤ ከማሕበረ መለእክት ጨመረው ማለት እንጂ መናፍቃን እንደሚሉት ሰው ከመሆኑ አስቀድሞ ከትንሣኤውም በኋላ እንደ ቅዱሳን ማማለድ የለበትም። ተሰሟነት ያጣውን የአዳምን ጸሎት ተሰሟነት እንዲኖረው ለማድረግ ብቻ ነው። በክርስቶስ ካሣ ይህን ሁሉ ሥልጣን ካገኘ በኋላ ያተዋርዶ በመንፀፈ ደይን ወድቆ ጽድቃችን እንደመርገም ጨርቅ ሆነ ይል የነበረው ሰው ጸሎቱ ተሰሟ መሥዋእቱ ጉዳይ ፈጸሟ ስለሆነለት «እኛ በክርስቶስ ፋንታ ክርስቶስን መሰለን እንደ ክርስቶስ እንለምናለን፤ እግዚአብሔርም በእኛ ስብከት ልጅነትን በእኛ ጸሎት ተድላ መንግሥተ ሰማይን ይስጣችኋል» ለማለት በቃ 2ኛ ቆሮ 5፥20 በክርስቶስ አምሳል እንፀልያለን ብሎ በቃል የተናገረውን በገቢር ሲገልጽ ጌታ የ38 ዘመን በሸተኛ የነበረውን መጽጉዕ «ተነሳ አልጋህን ተሸክመህ ሂድ» ብሎ እንደፈወሰው ዮሐ. 5፥8 ጴጥሮስም ዮሐንስም ከእናቱ ማኅፀን ልምሾ ሆኖ ተወልዶ በመከራ ሥጋ ወድቆ ምጽዋት ሲለምን ይኖር የነበረውን ሰው «ወርቅና ብር የለኝም ያለኝንስ ልስጥህ እነሆ በናዝሬቱ በኢየሱስ ክርስቶስ ስም ተነስተህ ሂድ» ብሎ አስነስቶታል የሐዋ. ሥራ 3፥1-12 ጌታ አልአዛርን እንደ አስነሳ ዮሐ.11፥41-45 ጴጥሮስም ጸሎቱን ለእግዚአብሔር አቅርቦ «ጣቢታ ተነሸ» ብሎ የሞተችቱን አስነሳ የሐዋ. ስራ 9፥36-41 ክርስቶስ በመስቀል ለስቀሉት ለአይሁድ «አባቴ ባለማወቅ ይሠሩታልና ይቅር በላቸው» ብሎ እንደጸለየላቸው ሉቃስ 23፥34 ከሐዋርያትም አንዱ እስጢፋኖስ በደንጊያው ከሚወግሩት ሰዎች «አቤቱ ይህን ኃጢአታቸውን ይቅር በላቸው ዕዳ በደል አትበልባቸው ብሎ ጸለየላቸው» የሐዋ. ሥራ 7፥60።

4/ ማቴ.24፥36 «ስለዚያች ቀንና ሰዓት ግን ከአባት ብቻ በቀር የሰማይ መለእክትም ቢሆኑ ልጅም ቢሆን የሚያውቅ የለም»

መልስ፦ ይህን በመጥቀስ ጌታ የሚመጣበትን ቀን አያውቅም ስለዚህ ሁሉን የሚያውቅ ሁሉን የሚችል አምላክ አይደለም የሚሉ መናፍቃን አሉ። ነገር ግን ዮሐንስ በራእይ 1፥8 «ያለውና የነበረው የሚመጣው ሁሉንም የሚገዛ ጌታ አምላክ በማለት ሁሉን የሚችል ከእሱ በላይ ማንማ የሌለ መሆኑን ይናገራል። በተጨማሪም ጌታ በማቴዎስ 24፥1-55 ባለውላይ የምጽአቱን ዋዜማ እንዴት እንደሆነ ግልጽ አድርጎ ተናግሯል። ከእዚህ የምንረዳው ቢኖር የሚመጣበትን ቀን ማወቁን ነው። ታዲያ ስለምን ልጅም ቢሆን አያውቅም አለ?

ሀ. ቀኒቱን ከአዳም ልጆችና ከመለእክት ሲለያት ነው እንጂ ከወልድና ከመንፈስ ቅዱስ ሲለይ አይደለም ፤ የሰው ልጅ ብሎ የአዳምን ልጆች ይጠራል።

ለ. እንዲሁም ወልድ ቅድመ ተዋሕዶ አላዋቂ የነበረ ሥጋን እንደ ተዋሕዶ ለማስረዳት በእውነት ጌታ የሰውን ባሕርይ ባሕርይው ማድረጉን ሊያስረዳን ፈልጎ ነው። እንዲህ ሲባል ከተዋሕዶ በኋላ ሥጋ አለአዋቂ ነው ማለት አይደለም። ከመለኮት ጋር አንድ አካል፤ አንድ ባሕርይ ከመሆኑ በፊት ያለውን ሲናገር ነው እንጂ።

ሐ. አንድም አብ ለልጁ በመስጠት አውቋታል ወልድ ግን በሥራ አላወቃትም፤ ይህም ማለት ጊዜው እስኪደርስ በልቤ አኖራታለሁ፤ በኋላ ግን በቃልነቱ እናግራታለሁ ሲል ነው። አብ ልብ፤ ወልድ ቃል፤ መንፈስ ቅዱስ ሕይወት ነውና፤ በቃልነቱ በሥራ የሚገልጽበትን ሲናገር ነው።

መ. አንድም ወልድ ብቻ ያለ አብ አያውቃትም ሲል ነው። ወልድ ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ ተለይቶ አያውቃትም በባሕርይ በማወቅ አንድ ናቸውና። ንባቡ «ወልድም ቢሆን ያለ አብ ብቻውን» ስለሚል ነው።

5. **ዮሐንስ ወንጌል 14፥28** «ከእኔ አብ ይበልጣል» ይህንን ጥቅስ በመጥቀስ አብ ከወልድ ይበልጣል የሚሉ አሉ። ምስጢሩ ግን የሚከተለው ነው፤ ወልድ በተለየ አካሉ ሥጋን በመዋሃዱ መከራን የሚቀበል መሆኑን ሲገልጽ ነው። በዚህም ወልድ (ኢየሱስ ክርስቶስ) መከራውን ሁሉ ስለ ሰው ልጅ ፍቅር ሲል ተቀበለ። የማይሞተው ሞተ፤ ሰውን ከወደቀበት ለማንሳት ከጉስቁልናው ለማጣውት ወደ ቀድሞ ክብሩ ለመመለስ ልዑል ባሕርይ አምላክ ራሱን አዋርዶ ሥጋን ተዋሕዶመከራን ተቀበለ። ይህንንም ሲያደርግ ብርሃን ዓለም ቅዱስ ጳውሎስ እንደተናገረው ይኸውም የእግዚአብሔር መልኩ ነው፤ ቀምቶ እግዚአብሔር የሆነ አይደለም፤ ራሱን ዝቅ አድርጎ የአዳምን ባሕርይ ገንዘብ አደረገ እንጂ ሰውንም መስለ። ፊሊጵስ ዮሴ 2፥6-7። እንግዲህ ጌታ ስለሰው ፍቅር ባደረገው የትሕትና ሥራ እንኳን ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ፤ ከመላእክትም አንሶ እንደ ነበር መጸሐፍ ቅዱስ ይናገራል። «ከመላእክት ይልቅ በጥቂት አስነሳው....» ስለሰው ሁሉ ሞትን ይቀምስ ዘንድ ከመላእክት ይልቅ በጥቂት አንሶ የነበረውን ኢየሱስ..... ዕብራ.2፥7-9 እንግዲህ ጥሬ ቃሉን ይዘን ጌታ ከመላእክት ያንሳል ብለን ልንናገር እንደፍራለን? ሐዋርያው ግን ስለ እኛ ያደረገውን ዕጽብ ድንቅ ሥራውን፤ ፍቅሩንና ትሕትናውን ሲገልጽ፤ መላእክትን እንዳይሞቱ አድርጎ የፈጠረ አምላክ እሱ ግን ሞተ ብሎ ታላቅ ፍቅሩንና ሰው መውደዱን ገለጸ፤ ወደ ፈቅዶ በአትሕቶ ርእስ መገለጹን ሲያስረዳ ነውና። ስለዚህ አብና መንፈስ ቅዱስ በተለየ አካላቸው ሥጋን ተዋሕደው መከራን ባለመቀበላቸው ስለሰው ልጆች ፍቅር ከአብና ከመንፈስ ቅዱስ በሕልውና ሳይለይ መከራንና ውርደትን በመቀበል በትሕትና በገዛ ፈቃዱ ዝቅ ማለቱን በገልጽልን ጊዜ መናፍቃን ልዑልን ኃያሉን ደካማ አደረጉት፤ እንደ አርዮስም ከባህርይ አባቱ ለይተው ፍጡር አሉት፤ እሱስ ክብር ምስጋና የሚገባው የባህርይ አምላክ ነው።

6. **ዮሐንስ ወንጌል 17፥3** «... እውነተኛ አምላክ ብቻ የሆነህ አንተን የላከውን ኢየሱስ ክርስቶስን ያውቁት ዘንድ ይህች የዘላለም ሕይወት ናት» የሚለውን በመጥቀስ ጌታ እውነተኛ አምላክ እንዳልሆነ አብ ብቻ እውነተኛ አምላክ እንደሆነ የሚያስተምሩ መናፍቃን አሉ፤ አባባሉ ግን እነሱ እንደሚሉት ሳይሆን «የዘላለም ሕይወት የሚገኝበት ሃይማኖት ይህ ናት። አንተ የባሕርይ አምላክ እንደሆንክ፤ እኔም የባህርይ አምላክ እንደሆንኩ ያውቁ ዘንድ ቢያውቁ እውነተኛ ሃይማኖት ይህች ናት» ጌታ በአንዳንድ ቦታ ላይ አምላክ ወይም እግዚአብሔር ብሎ እንደ ሰው መፀለዩ በእውነት የሰውን ባሕርይ ባሕርዩው ማድረጉን ሊያስረዳ ፈልጎ ነው እንጂ በባህርዩ ከአብ የሚያንስ ሆኖ አይደለም። እንደ ሰው አምላኬ ወይም እግዚአብሔር ብሎ ባይፀልይ ኖሮ በእርሱ ዘንድ ትስብእት (ሰውነት) የለም ወይም መለኮት ትስብእትን ውጦ አጥፍቶታል በተባለ ነበር። ይኸውም በኦርቶዶክሳውያን ዘንድ «ለአጽድቆት ትስብእት» ተብሎ ይተረጎማል። ይህም ማለት በእውነት አምላክ ሰው እንደሆነ ያስረዳልና።

በዮሐንስ ወንጌል 17፥3 አብ ብቻውን እውነተኛ አምላክ እንደ ሆነ ተገልጿል። በይሁዳ መልዕክት 1፥25 ላይ ወልድ ብቸኛ አምላክ ነው ተብሏል። በማቴ.12፥32 ላይ በመንፈስ ቅዱስ ላይ የተደረገ ስድብ ብቻ ምህረት እንደማይደረግለት ተገልጿል። የዚህም ምክንያት ሦስት አማልክት አሉ ለማለት ሳይሆን በመለኮታዊ ሥልጣን ሥላሴ አንድ ስለሆኑ ነው። የጌታችን እውነተኛ አምላክነትም ዮሐንስ በመልክቱ እንዲህ ሲል ገልጾታል። «እርሱ እውነኛ አምላክና የዘላለም ሕይወት ነው» 1ኛ ዮሐ. 5፥20።

7. **ዮሐንስ ወንጌል 20፥17** «ወደ አባቴና ወደ አባታችሁ፤ ወደ አምላኬና ወደ አምላካችሁ አርጋለሁ» ሊቁ ዮሐንስ አፈወርቅ ይህን በተረገመበት ሃይማኖት አበው ገጽ 248 ተመልከት። «ነገር ግን እርሱ በ ዚህ ክርስቶስ በእውነት ሰው እንደሆነ አስረዳ፤ ዳግመኛም በተነሳ ጊዜ ከዚህ ከአዳም ባሕርይ ሰው መ ሆኑን አስረዳ፤ ፈጽሞ ከእርሱ ወደ አልተለየው ወደ አብም ከማረጉ አስቀድሞ ለደቀ መዛሙርቱ አምላ ኬ አምላካችሁ አለ፤ ይህን በሰሙ ጊዜ ይህን የተናገረ ሥጋ ብቻ እንዳይመስላቸው ሰው የሆነ እርሱ እ ግዚአብሔር ቃል አስቀድሞ አባቴ ብሎ ከዚህ በኋላ አምላኬ አለ እንጂ፤ እኔሰው የሆንኩ አምላክ ነኝ ና እኔም አንድ ነኝና ይህንንም ያንንም እኔ እላለሁ ይላል»። እንግዲህ ሊቁ እንደገለጸው ጌታከትንሣኤ ው በኋላ አምላኬ ማለቱ ቅድመ ተዋሕዶ አምላኬ ይል የነበረን ሥጋ አሁንም እንደተዋሐደ ለማስረዳት ብሎ ነው። ሥጋ ከመቃብር ቀረ የሚሉ በኋላ ዘመን እንደሚነሱ ያውቃልና እነርሱን መልስ ለማሳጣትና ከተዋሕዶ በኋላ መለያየት አለመኖሩን ራሱ ጌታ በዚህ ቃል አስረዳን።

በሌላ በኩልም «አባቴ» ያለው ለእርሱ የባሕርይ አባቴ ስለሆነ ነው። «ወደ አባታችሁ ሲል ለ እኛ የጸጋ አባታችን እንደሆነ ለማስረዳት ነው። «አምላኬ» አለ በሥጋ ይፈጥረዋልና። ጌታ የፈጠረውን ሥጋ ነውና የተዋሐደው «አምላካችሁ» አለ በጥንተ ተፈጥሮ በሃዲስ ተፈጥሮ ይፈጥረናልና።

8 **1ኛ ቆሮ.15፥24-28** «በኋላም መንግሥትን ለእግዚአብሔር ለአባቴ አሳልፎ በስጦ ግዜ አለቅነቱንም ሁ ሉን ሥልጣንን ሁሉ ኃይልንም በሻረ ጊዜ ፍጻሜ ይሆናል። ሁሉ ነገር ከተገዛለት በኋላ እግዚአብሔር ሁ ሉ በሁሉ ይሆን ዘንድ በዚያ ጊዜ ወልድ ደግሞ ሁሉን ላስገዛለት ተገዥ ይሆናል» ፤ «ሁሉን ላስገዛለት ተገዥ ይሆናል» የሚለውን በመጥቀስ ወልድ የአብ ተገዥ ነው ይላሉ። ነገር ግን ምስጢሩን ከተመለከ ትን ከላይ ስለሞት እየተናገረ መምጣቱን እንረዳለን። በኋላ ጠላት የተባለው ሞት ነው። ሞት ሁሉንም ገዝቷልና፤ ነገር ግን ሁሉን ካስገዛለት ከወልድ ሞት እንዲያንስ ያታወቃል፤ በሁሉ ላይ እንዲሰለጥን ያደ ረገው ባለቤቱ ነውና፤ ይህስ ቁም ነገር አይደለም ብሎ ካስገዛለትከሰው ሁሉ ሞት እንዲያንስይታወቃል በዕለተ ምጽአት። ሁሉ በተገዛለት ጊዜ ያን ጊዜ ወልድም ሁሉን ላስገዛለት ለሞት ተገዝቷል የዕለተ ዓር ብን መናገር ነው። በዕለተ ዓርብ በዘጠኝ ሰዐት ቅድስት ነፍሱን ከቅድስት ሥጋው በገዛ ፈቃዱ ለይቶአል ና፤ ሞት ለሦስት መዓልትና ለሦስት ሌሊት ጌታን በቁጥጥሩ ሥር አድርጎ ነበርና ይህም የጌታ ፈቃድ ስ ለሆነ ነው እንጂ እንደ ሌሎች ሳይወድ በግድ አይደለም።

9. **ቆሊ.1፥15** «... እርሱም የማይታይ አምላክ ምሳሌ ነው» የዚህም አባባል እግዚአብሔርን በመልክ የሚ መሰለው በባሕርይ የሚተካከለው ለማለት እንጂ አምላክ ያልሆነ አምላክ መሰል ለማለት አይደለም።

10. **ዮሐዋ. ሥራ 2፥32** «ይህን ኢየሱስን እግዚአብሔር አስነሳው.....» እግዚአብሔር ብሎ መለኮትን ለመ ግለጽ ተጠቀመበት እንጂ አብ ብቻውን ያለወልድና ያለመንፈስ ቅዱስ አስነሺ፤ ወልድ በባሕርይ ሥል ጣን ከአብ የተለየ ወይም አብ ብቻ ብርቱ ወልድ ግን ለመነሣት ሥልጣን የሌለው ደካማ ነው ማለት አ ይደለም። ጌታ ኢየሱስ በገዛ ፈቃዱ ለመሞቱናበገዛ ሥልጣኑ ለመነሣቱ በዮሐ. 0፥17-18 ይገልጻል። «ነፍ ሴንም ስለበጉች አኖራለሁ እኔ በፈቃዴ አኖራለሁ እንጂ ከእኔ ማንም አይወስዳትም፤ ላኖራት ሥልጣ ን አለኝ፤ ደግሞም ላነሳት ሥልጣን አለኝ» ቅዱስ ሉቃስ ኢየሱስን እግዚአብሔር አስነሳው ማለቱ መለ ኮት የተዋሕደውን ሥጋ አስነሳ ለማለት ፈልጎ መሆኑን ሲያስገነዝብን ነውና በሃሳውያን ስሕተታዊ ትርጉ ም ወልድ ዋህድ ኢየሱስ ክርስቶስ ዕሩቅ ብእሲ ብሎ ከመካድ እንጠበቅ፤ እንጠንቀቅ።

ከላይ የተጠቀሰው የጌታችን የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስን እግዚአብሔርነት አምነን ከሐ ስተኖች ትምህርት እንጠበቅ ዘንድ ያስገነዝበናል። «ክርስቶስ በሥጋ መጣ፤ እርሱም ከሁሉ በላይ ሆኖ ለ ዘላለም የተባረከ አምላክ ነው አሜን» ሮሜ 9፥5

ማጠቃለያ

1. ክርስቶስ አንድ አካል አንድ ባሕርይ ነው። በመለኮቱ የእግዚአብሔር ልጅ፤ በሥጋ የአዳም ልጅ እንደሆነ እናምናለን። ስው ባልሆነ አካል የሰውነት ሥራ አይሠራም ሥጋን ከርሷ የተነሣ ቅድስት ድንግል ማርያም ሞት የሚስማማት ስለሆነች ሞት የሚስማማውን ሥጋ ተዋሕዶአልና። ስለዚህም የተቀበለው ልቅሶ፤ ሕማም፤ ሞት ከድንግል የተነሳው የሥጋ ገንዘብ ነው። አዘነ አለቀስ ሲል ብትሰማ ያዘነ ያለቀስ አምላክ ቃል እንደሆነ አታስብ ይህ ሁሉ ሥጋ በመሆኑ ነው እንጂ።
2. ይህ ወልድ ለአንድ የምንሰግድለት ለአንዱ የማንሰግድለት ሁለት ባሕርይ ነው የምንል አይደለም። ስው የሆነ የእግዚአብሔር ቃል ባሕርይ አንድ ስለሆነ ከሥጋው ጋር አዋሕዶን አንዲት ስግደት እንስግ ድለታለን እንጂ።
3. ከእኛ በተነሣው ሥጋ ሞተ በማለት ፋንታ እግዚአብሔር አምላካችን ሥጋ በሌለው ባሕርይ ታመመ ሞተ ይሉት ዘንድ አይገባም።
4. ክርስቶስ ፈጣሪ፤ እግዚአብሔር መሆኑን እናምናለን፤ ስለሆነም ፍጡር ነው የሚሉትንና ዛሬም በአብ ቀኝ ተቀምጦ ለእኛ ያማልዳል የሚሉትን እንቃወማለን።
5. ወልድ ከአብ ከመንፈስ ቅዱስ አንድነት ሳይለይ በምልአት ሳለ ሥጋ መሆኑ እንደምን ነው? ቢሉ የዓይን ብርሃን ከዓይን ብሌን ሳይለይ ከብርሃን ፀሐይ ጋር ተዋሕዶ ምሉዕ እንደሆነ ጌታም በምልአት ባህር ዩ ሳለ በማህጸን ድንግል አድሮ ከመቅጽበት ዓይን ስው ሆነ። የማይለይ የማይነገር የማይመረመር ተዋህዶ ሆነ።

ዓምደ ሃይማኖት ከሚለው ብርሃኑ ጎበና በ1992 ካሳተሙት የተወሰደ።